

38  
A. S. N.

DISSERTATIONEM GRADUALEM

DE

*RELIGIOSIS QUIBUSDAM PACTA  
CONFIRMANDI MODIS,*

---

*Auctoritate Ord. Philos. Lyc. Aboici,*

PRÆSIDE

*Mag. JOH. BILMARK,*

HISTOR. AC PHILOS. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORD.

Publicæ disquisitioni proponit

*GUSTAVUS LAURENT. ZETTERMAN,*

Sveo-Gothus,

*In Audit. Majori die 20 Jun. An. MDCCXCVIII,*

Horis 2. m. confuetis.

---

ABOÆ,

Typis FRENCKELLIANIS.





§. I.

Quamvis magna omnino sit hominis industria, præfertim dum animi ac corporis vires intenderit; at tamen sibi soli relictus, parum ad vitæ conservationem ac commoditatem obtinendam proficiet. Hunc defectum quotidie sentienti, juxta tamen non plane ignoranti, quantum in suis necessitatibus subveniendis aliorum juvari posset opera, e re fuit, hos, quorum ad se relationem utilem sibi futuram præsumebat, sibi ita devincire, ut quod gerendum esset, communi efficeretur studio. Enimvero alter non solum alterius opera, sed etiam opibus indiget; & licet homines se mutuo amare, lege teneantur Naturali, adeoque suam invicem promovere conservationem ac perfectionem debeant; hæc tamen obligatio extra societates est mere indefinita, adeo, ut is, cujus ope vel rebus indigemus, eisdem nobis præ aliis, illis quoque tunc indigentibus, suppeditare non teneatur, imo nec gratis easdem nobis concedere, si quid habeamus, unde ei satisfacere possimus. In talibus itaque rerum articulis, necesse fuit, ut ambo inter se de dando vel faciendo convenirent, quo quidem modo exstiterunt *Pacta*, sive conventiones duorum vel plurium, quibus se invicem libere obstrinxerunt ad aliquid dandum, faciendum vel non faciendum. Unde porro consequitur, tantam esse pactorum in vita communi necessitatem, ut sine his vix consistere, nedum commoda futura esset humana conditio. In ipso autem hoc dissertationis limine monuisse juvabit, nos late adeo sumere *pactum*, ut eodem contractum & foedus

comprehendamus; quamvis enim fœdus præcipue respiciat conventionem inter Principes & Nationes, a probata tamen Latinitatis Scriptoribus, fœdus de privatis etiam pactioibus & quibuscunque aliis confociationibus frequenter adhibetur, pactis ac fœderibus conjugalibus, amicitiaë, aliisque promiscue occurrentibus.

## § II.

Quamvis ex illa, quam modo dedimus, pactorum notione & eorum necessitate intelligatur, eadem rite inita, si nullum eis adhæreat vitium, probe esse servanda; hanc tamen propositionem specialibus quibusdam, e Jure Naturali petitis argumentis, adhuc confirmabimus. Inter præcipua hujus præcepta, gravissimum merito habetur: *Ne quis alterum lædat*. Qui autem alteri quid ex tenore initi pacti promittit, mentem suam de aliquo dando vel faciendo ea intentione eidem significat, ut dictis suis fidem habeat, & his convenienter rationes vitæ suæ deinceps instituat. Si vero nihilo secius contractam violet obligationem, facit certe, ut compascens de sua spe decidat, & vitæ suæ rationes turbentur, adeoque deteriori, quam antea, plerumque sit conditione, verbo: præter meritum ita lædatur; quod sicut Lege Naturali est interdictum, absoluta est uniuscujusque paciscentis obligatio, pacta servandi. Præterea eadem Lex Divina nobis injungit, ut socialitatem, ceu medium desiderarum obtinendi felicitatem, colamus; sed omnis inter homines socialitas pactis coalescit, & tamdiu durat, quamdiu pacta servantur, simulac vero horum vinculum dissolvitur, ipsa quoque expirat; quod adeo est verum, ut ne eorum quidem societas, qui sceleribus pascuntur, consistere possit, nisi pactorum fides maneat integra; Ergo absolute est necessarium, ut pacta servantur.

§. III.

Si itaque homines argumentis & legum præceptis, uti omnino par est, semper moverentur, & rationem suam, seu actionum moralium ducem, sequerentur, nemo foret, qui de pactorum vinculo temere rupto, jure posset conqueri. Sed imperium suum in nos perpetim non retinet ratio, negotiis nostris iterum iterumque intervenientibus nostris sensibus & adfectibus, sperandam ex violato pacto utilitatem nobis monstrantibus; quorum proinde lenociniis non pauci in transversum se ita rapi patiuntur, ut non tam de fide data, ex officio servanda, quam de eadem dextre, ut nullum versutiæ appareat vestigium, eludenda, sint solliciti, culpam vel in casum nec prævisum nec prævidendam, vel in prægnantem conjicientes necessitatem. Quibus omnibus technis vel præcavendis, vel malis hinc ortis reparandis, communis hominum industria non sufficit, quum propter ingenia multiplicia ac tortuosa, modus disquisitionis de pactorum moralitate sæpe sit & difficilior & sumtuosior, quam futura esset ex illis percipienda utilitas.

§. IV.

Inconstantia proinde paciscentium cohibenda varia iterum iterumque adhibita sunt firmamenta, partim *civilia*, quorsum referimus aliorum consociorum & a partium studio immunium auctoritatem, nec non pignora, obsides & sponsores seu Fidejussores, de quibus vero in præsentem nihil differemus, partim etiam *religiosa*, quibus propter Religionis seu persuasionis de attributis Divinis, eorumque ad nostrum statum relatione influxum in animos hominum non plane corruptorum, magnum semper statutum fuit momentum. Hæc enim ex sensu nostræ im-

becillitatis ac dependentiæ ab *Eo*, qui independens est, nata, omnes ac singulos docet, Deum, Supremum cœli terræque Monarcham, esse *omniscium*, cujus perspicaciam ne nostræ quidem cogitationes, nedum actiones fugiunt, nec non *omnipotentem & justissimum malorum vindicem*, qui pactorum violatores, partim citat ad conscientiæ ipsorum tribunal, eosque in hoc judicio se reos habentes, experi-ri facit animi cruciatus, externis quibusvis tormentis læpe acutiores, partim mala his citius serius immitit naturalia, quamvis hi causam & occasionem istarum calamitatum aliunde arcescere soleant. Habet præterea Religio nullum personarum aut dignitatum respectum, sed singulæ pariter obstringuntur ad rationes actionum suarum judici omnium supremo reddendas; ex quibus consequitur, per Religionem pactis accedentem, his accedere firmamentum. Quo concessio, quæret tamen forte quispiam: quid igitur Atheum vel Deistam in officio continebit? Profecto tales sunt inhabiles, qui & socialitatem colant & pacta servent, nisi vel aliorum auctoritatem in se agnoscant, vel naturæ suæ bonitate interdum vincantur, dedecus, nullo prorsus modo abolendum, existimantes, si pactum rite initum temere vel propter speratam violent utilitatem. Pactum postulamus ex vitio sive in materia sive in forma non laborans; quum per se pateat, pactorum firmamenta nullam habere vim, si pacta in se illicita fuerint, vel illicito contracta modo; quippe quæ quum in his casibus ad aliquid vel præstandum vel omit-tendum non obligent, sed in contrariam reapse valeant partem, propter vel interdictum, vel præceptum Legis Naturalis negotio, de quo conventum fuit, analogum, nec religionis accessus eisdem quid firmamenti addet.

§. V.

Inter religiosos pacta confirmandi modos, inde ab antiquissimis retro temporibus, habitum fuit *Jusjurandum*, seu adfessio religiosa, qua jurans Divinae renuntiat misericordiae, atque poenam in se deposcit Numinis, nisi verum dicat aut promissum servet. Quum enim vix ullus sit frontis adeo perfrictae, ut, quod alio praesente, cujus in se auctoritatem agnoscit ac suspicit, vel adfirmavit vel promissit, cavilletur aut non servet; ita quum juramenta nitantur communi illa persuasione, quod licet plerique hominum sint ad fallendum valde proclives, adeoque jura omnia, atque officia erga alios sibi injuncta, imo ipsam conscientiam usque deque habere possint; eo tamen proterviae vix procedant, ut Dei, quem & omniscium & simul justissimum esse norunt, vindictam & poenam in se provocare velint, maximum omnino firmiter eadem pactis addunt. Quocirca tamen erit tenendum, juramenta, per se spectata, in pactis nullam novam ac peculiarem producere obligationem, nec lege Divina sive Naturali sive Positiva esse praecipita, sed accessorium tantummodo constituere obligationis, in ac per se validae, vinculum, eum in finem adjectum, ut mutuae paciscentium fidei, majoris sollemnitatis ac religionis causa, omnis cavillandi occasio subtraheretur (a). Hec de usu juramentorum discentes, non ignoramus, usum illum non solum a Salvatore CHRISTO & hujus Apostolo *Jacobo* interdictum videri, sed hunc quibusdam etiam gentilium, ut nonnulli perhibent Historici, minus fuisse probatum. Enimvero sicut nec CHRISTUS nec *Jacobus* quaevis prohibuerunt juramenta, sed tantummodo temeraria & inepta; ita eorum praecipita huc spectantia, ad statum Christianorum perfectionis, omnem pravitatem ac dissidentiam eliminantis, pertinent; qualem in Ecclesia primi-

mitiva obtinuisse, Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores perhibent. Postquam autem ab ista ingenuitate ac morum probitate vertentibus seculis fuit discessum, aptius vix excogitari potuit medium, pacta rite inita confirmandi, & collapsam inter homines socialitatem & confidentiam ita restituendi, quam si per invocationem testimonii ac vindictæ Dei conscientiiis hominum timor injiceretur. Quod vero morem Gentium barbararum, juramenta in civilibus negotiis minus necessaria habentium, attinet, quo quidem modo fidem *Scytharum* prædicat antesignanus horum Legatus, ad Macedonum Regem *Alexandrum* M fœderis pangendi causa missus, & comparisonem inter suam gentem & Græcos talem instituens: *Jurando gratiam Scythas sancire, ne credideris Græcorum ista cautio est, qui acta consignant & Deos invocant. Nos religionem in ipsa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos* (b); est quidem hoc elogium eximium; attamen sicut tota hæc Legati Scythici oratio est inculto Scytharum ingenio superior, ita eandem pro fœtu acuminis Curtiani, inconstantiam Romanorum in fœderibus servandis, hoc modo oblique taxantis, non præter rem habemus.

(a) Nota est GROTHII sententia de moralitate pacti, cum latrone initi, existimantis, tale pactum, utut in se invalidum, attamen si jurejurando fuerit confirmatum, esse servandum. *Vid. Libr. II de jure belli & pacis Cap. XIII. §. 15. & Cap. XVII. §. 19;* qui vero inanis est animi scrupulus, quum lege Divina nulla teneamur, pacta in se illicita, servare.

(b) Cfr. CURTII *Histor. Libr. VII. Cap. VIII. §. §. 28, 29.*



§. VI.

Cæterum juramenta in pactorum confirmationem non solum ab hominibus, veram religionem professis, sed ab ipsis quoque Gentilibus fuisse adhibita, exempla satis probant Historica. Patriarcha enim *Jacobus* cum socero suo *Labano* tædus pangens, in majus hujus robur jurejurando illud confirmavit, *Gen.* 31: 53. Et quamvis Israëlita ægre admodum ferrent fœdus illud, quod eorum dux *Josua* ac Seniores populi cum Gibeonitis, illius impetrandi causa, dolo in se utique innoxio, usis inierant; attamen quum idem in detrimentum Israëlitarum non vergeret, & solenni jurejurando esset confirmatum, istud rumpere non sunt ausi. *Jos.* 9: 18. Imprimis vero pacta in templis & ad altaria jurisjurandi religione confirmata, habuerunt cæteris sacratiora. Dum igitur *Dionis* Syracusani soror & uxor valde timerent, ne *Callicratides* illi strueret insidias & vim inferret, hunc sublestæ fidei virum in ædem Proserpinæ deduxerunt, ac magnum jurare juramentum (a) coegerunt: *Nihil ab eo periculi fore Dionis*; qui tamen religioso hocce vinculo adeo parum movebatur, ut hinc audacior fieret ad meditatam facinus quantocyus perpetrandum (b). Plura in rem, nemini forte ignotam, probandam, adferre exempla, nec vacat nec juvat.

(a) Erat autem Jusjurandum, quod *magnum* vocabatur, tale: descenderat *Callicratides*, ab aliis *Callipus* dictus, in templum Cereris ac Proserpinæ, sacrisque quibusdam peractis, Deæ purpura se induebat, & ardentem manu tenens facem, juramentum præscriptum præstitit, ceu nos docet *Plutarchus*.

(b) Vid. CORNEL. NEP. in *vita Dionis Cap. VIII.*  
§. 5.

§. VII.

Præcipue autem inde a mundi infantia invaluit consuetudo, pactum rite initum sacro quodam actu, præter fidem utrinque datam, confirmandi; quo ipso significare, ut videtur, voluerunt paciscentes, se eadem integritate officium præstituros, qua sinceritate partem cultus Dei, cujus opem desiderabant, peregissent. Et quum sacrificia antiquitus primariam externi cultus Divini partem constituerint, eadem quoque pactis confirmandis habuerunt aptissima. Quid? Quod Deus fœdus cum Patriarcha *Abrahamo* pangens, non dedignetur religiosum hunc paciscentium ritum, fidem promissorum suorum huic facturus, observare. *Gen. 15: 9. seq.* Similiter Patriarcha *Jacobus* in majorem icti cum socero suo *Labano* fœderis confirmationem, victimas immolasse dicitur *Gen. 31: 54*. Obtinuit autem tunc mos frustra animalis mactati ad aliquam a se distantiam ponendi, inter quæ paciscentes ambulabant, diras ei imprecantes, qui pactum violasset, ceu colligere licet ex *Gen. 15: 10.* & *Jerem. 34: 18. (a).* Quem pacta confirmandi modum ab Hebræis mutuo sumsisse videntur aliæ gentes. Sic *Fœdalis Romanus*, porca adhibita, vetere præfatione, prisca carminibus ad præstitutam diem in foro, seu ubi convenerant, enuntiatis, sceptrum manu tenens, pro Jovis simulacro, tamquam is fœderi adhiberetur - - - Jovem, Martem, cæterosque obtestari Deos, & dira obsecratione precari debebat, ut si quis eorum paciscentium fœdera violasset, aut illa sciens falleret, ita illum Jupiter feriret, quemadmodum ipse porcam percuteret, ceu hunc confirmationis actum describit *Alexander* ab Alexandro. (b)

- (a) In contrariam partem, a terrimo impietatis carbone notandum est filiorum Patriarchæ Jacobi, Simeonis & Levi, flagitium, qui vindictam a Sichemo, Hemo-  
ri

ri filio, qui sororem eorum Dinam compresferat, extorturi. Principi huic & conjugium Dinæ, & foedus cum illis ambitiose expetenti, utrumque si ipse cum populo suo circumcideretur, addixerunt; qui vero religioni sibi non duxerunt, sacramento hoc in Schemitarum oppressione, horrendum in modum abuti. *Gen. 34.*

(b) Vid. *Genial. dierum Libr. V. CapIII. p. m. 231.*

§. VIII.

Quamvis Eucharistiæ, ut sacratissimo Religionis Christianæ actui, multa debeatur veneratio; cavendum tamen erit, ne hæc ita extendatur, ut in superstitionem vergat; quod certe fit, si ipsa contra institutionis naturam & indolem civilibus quoque negotiis adhibeatur. Non tamen impietatis macula adfigenda hominibus, post peractum majoris momenti negotium, sacrum hoc epulum percipientibus. Salvo enim fine Eucharistiæ primario, & gratiæ per Christum parti applicatione, inter illius celebrationem sinceritas voluntatis evadit quasi erectior; quia tunc omnino maxime nos decet esse memores tum pacis & charitatis, quam aliis, utpote ejusdem corporis spiritualis membris, debemus, tum etiam iræ ac vindictæ Divinæ, quæ eos manet, qui tantis se indignos reddiderunt beneficiis. Ex Historiarum igitur constat monumentis, Principes nonnullos superioribus abhinc sæculis, hostiam, in sacra cœna consecratam, inter se divisisse, & hoc modo foedus initum & fidem invicem datam confirmasse, quod nonnullis probabimus exemplis. De Pontifice Romano *Paschali II.* memoriæ produnt Scriptores, quod post factam cum Imperatore HENRICO V. reconciliationem, & initum Romæ Anno MCXI foedus, quo Juri suo, quod priores sibi vindicaverant Papæ, de investitura Ger-

mania Episcoporum, tandem renuntiaverat hic Pontifex, in celebratione Missæ partem consecratæ hostiæ Imperatori tradidit, hisce usus verbis: *Hoc corpus Domini, natum ex Maria virgine, passum in cruce pro nobis, sicut Sancta & Apostolica tenet Ecclesia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. Et sicut pars ista vivifici corporis divisa est; ita divisus sit a Regno Christi ac Dei quicumque pactum istud disrumpere tentaverit* (a). Qui tamen religiosus actus conscientiam hujus Pontificis non magis strinxit, quam ut in Concilio Lateranensi, paullo post habito, omnia sua Imperatori data, & sacramenti religione confirmata promissa ac fœdera revocaret, & singula antecessorum suorum jura sibi revindicaret (b). Huic simile exemplum refert *Lambertus Schafnaburgensis*: Anno; inquit, *MCCCXXIV LUDOVICUS Cæsar & FREDERICUS Austriacus, foedus inter se pacti, ut firmiter intercederet pacis ac foederis vinculum, uterque de eadem Eucharistiæ hostia participarunt, & pacis osculo inter se fraternitatem sanciverunt*. (c) Eodem modo confirmatum fuisse fœdus Cameracense die 10 Decembr. MDVIII. inter Pontificem Romanum *JULIUM II*, Imperatorem *MAXIMILIANUM I*, & *LUDOVICUM XII*. Gallia Regem, de opprimenda Venetorum republica perhibet *Mieh. Piccartus*, eique conventioni firmandæ Pontificem hostiam in tres partes divisam, Principibus modo nominatis communicasse, addito hoc dicto parum Christiano: *Ut Sacro sancta Trinitas unus sit Deus, ita duraturam inter confoederatos tres unionem*; qui tamen ex hoc fœdere mox recessit. (d) Enimvero sicut *Piccartus* nullum adducit facti memorati testem; ita illud in dubium non præter rem vocatur, præsertim quum aliunde constet, nec Pontificem, nec cæteros Principes Cameraci fuisse præsentem, sed fœdus illud ab istorum Imperantium Legatis esse confectum ac jurejurando confirmatum,

tum, Pontificem autem post longam deliberationem tandem ei accessisse & subscripsisse.

- (a) Cfr. SIGEBERTUS *Gemblacensis in Chronographia ad annum MCXI*, ubi simul formulas juramentorum, quibus se invicem Imperator ac Pontifex obstrinxerunt, adfert, & *Pauli Diaconi Hist. Libr. IV. Cap. 40*.
- (b) Vid. *CUSPINIANI Hist. Imper. p. m. 474*.
- (c) Vid. *PICCARTI Observ. Historico-Polit. p. m. 261*.
- (d) Vid. *Ejusd. Libr. modo citat. p. m. 262*.

### §. IX.

Enimvero haud opus est, ut ad terras Europæ remotiores excurramus, collecturi exempla paciscentium, qui in pignus constantiæ fidei a se datæ, sacramenti religione se obstrinxerunt, dum talia etiam inter Septemtrionales populos invenimus non pauca. Noto est notius, Magnos Moschoviæ Duces, quoties fœdera cum vicinarum Gentium Principibus inierunt, eadem osculo crucis, ut sacratissimo religionis actu, plerumque confirmasse. De Scandinaviæ Rege *Chrifsterno II* legimus, eum in testificationem fidei promissorum, Svecis datorum, eadem jurjurando nec non sumta deinceps sacra cœna corroborasse. Ita enim hoc negotium describit *Nob. von Dalin: Kröningen skedde i Stockholms Storkyrka: Konungen gjorde då inför altaret sin ed, bekräftade alt hvad han tillförene lofvadt, och tog derpå Sacramentet.* (a) Idem quoque a Regni Sveciæ Senatoribus, postquam homagium Regi GUSTAVO I, extensis prius super stricto ejus gladio, digitis in urbe Nylöfese die 10 Apr. 1540 juraverunt, fuit præstitum (b). Imo hunc pacta confirmandi morem, Sacræ Cœnæ fruitione factum, observarunt non solum Principes, sed

sed privati etiam cives in majoris momenti negotiis, adeo ut non solum conjuges statim post copulam, sed sacerdotes etiam in Ordinem Ecclesiasticum recepti, ipso nuptiarum & initiationis die Sacram sumerent cœnam, ex tenore Constitutionis Ecclesiasticæ olim sancitæ. (c) Postmodum vero a gl. m. Rege CAROLO XI usus Eucharistiæ in negotiorum Civilium confirmationem fuit interdictus. Ita enim in Constitutione Ecclesiastica Anni 1686. sonant augusta verba: *Herrans Nattvard skall ingen missbruka, till att thermed betyga sig vara oskyldig till något brott, som honom förevites, mycket mindre till någon förpliktelse, thermed at stadfästa något löfte, thet vare i ägtenskaps mål eller annat.* (d)

(a) Cfr. *Histor. Svec. Tom. II. p. m. 909.*

(b) Vid. *WILSKMANS Ecclesiastique Värk, Ed. Alt. p. 270. not. a.*

(c) Vid. *Constit. Eccles. (Kyrko ordningen) An. 1571. Fol. XXXIX. & LXVIII.* Imo qui perjurium committeret, quamvis negotium usu sacrae cœnæ confirmasset, idem nisi in pœnam capitis fuit damnatus, virgis ad januam illius Ecclesiæ templi, in qua flagitium commiserat, cæderetur; vid. *vitam OLAVI & LAURENTII Petri Phase, a J. HALLMAN, consignatam p. 106.*

(d) Cfr. *Ejusdem Libri nominati Cap. XI. §. V. p. 62.*